
PRIKAZI

*Tanja Broz**

“EURO - EUROPSKA MONETARNA UNIJA I HRVATSKA”

**Urednik: prof. dr. sc. Boris Vujčić, Zagreb,
Masmedia d.o.o., 2003., 219 stranica**

**Autori: Igor Noršić, Vedran Šošić, Maja Bukovšak,
Tonči Korunić i Velimir Šonje**

Knjiga “Euro, Europska monetarna unija i Hrvatska”, urednika prof. dr. sc. Borisa Vujčića nastala je kao rezultat formiranja Europske monetarne unije i uvođenja eura. Potreba za takvom knjigom pojavila se zbog posljedica koje uvođenje eura ima ne samo za Europsku uniju i za svjetsko tržište, nego i za Hrvatsku, pa je zbog toga potrebno imati na jednome mjestu sve što je važno o euru. Takav događaj u svijetu nije zabilježen još od Brettonwoodskog sporazuma, pa je zato logično da je objavljivanje navedene knjige izazvalo toliku pažnju.

Knjiga čitatelju približava ideju Europske monetarne unije opisuje, njezin nastanak, institucije, strukturu, značenje za međunarodno financijsko tržište i značenje za Hrvatsku.

Struktura knjige oblikovana je u ovim poglavljima:

1. Međunarodno značenje eura (Igor Noršić i Vedran Šošić)
2. Europska monetarna unija (Maja Bukovšak, Igor Noršić, Vedran Šošić)
3. Kako smo se pripremili za euro: primjer Plive (Tonči Korunić)
4. Euro i financijska tržišta (Igor Noršić)
5. Budućnost eura (Velimir Šonje)

* T. Broz, dipl. oec., asistent u Ekonomskom institutu, Zagreb.

U poglavlju o međunarodnom značenju eura govori se o tendencijama koje su u svjetskom monetarnom sustavu postojale prije uvođenja eura i o promjenama koje je euro uzrokovao. Uoči uvođenja eura godine 1999. očekivanja rasta potražnje za eurom, generirana najavljenim rastom uloge koju će euro odigrati na svjetskoj pozornici, izazvala su predviđanja porasta njegove vrijednosti odmah nakon njegova uvođenja. No, došlo je do odstupanja u scenariju.

Dalje se analizira mogući utjecaj eura na svjetskome tržištu kroz veličinu i snagu ekonomija članica EMU i SAD kao trenutno najznačajnijih gospodarskih sila.

Međunarodna uloga valute proizlazi iz funkcija koje novac i inače obavlja u svakom gospodarstvu. To su funkcije mjere vrijednosti, sredstva razmjene i pričuve vrijednosti. No, u svjetskim se razmjerima javljaju određeni efekti koji dominantnoj valuti daju poseban status i značajniju ulogu u odnosu na težinu domaćeg gospodarstva u terminima BDP i trgovine. Dakle, tom se valutom koristi u međunarodnim plaćanjima, jer je mnogo likvidnija od velikog broja manje značajnih valuta. Osim toga, preuzimanje funkcije svjetske valute nosi i znatne koristi u raznim oblicima, od izravnih financijskih transfera do mogućnosti eliminacije utjecaja tečajnih fluktuacija, odnosno tečajnog rizika. Naravno, to donosi i određeni teret i odgovornost: izdavatelj svjetske valute mora voditi brigu i o stabilnosti svjetskog monetarnog sustava, on ima vodeću ulogu u pokretanju svjetskog oporavka, a prevelika internacionalizacija domaće valute može otežati i raspoznavanje signala za vođenje gospodarske politike u zemlji.

Autori toga poglavlja raspravljaju o činjenici kada se neka valuta može nazvati "svjetskom" valutom i analiziraju kakav je status eura u odnosu na te funkcije (to su navedene funkcije novca). Tako se dolazi do zaključka da je euro na deviznim tržištima nakon uvođenja bio tek nešto značajniji od njemačke marke, čemu je uzrok nestanak znatnog segmenta deviznog tržišta u kojem je posredovala njemačka marka. Autori uočavaju da je upravo na tržištima dužničkih vrijednosnih papira zabilježena najveća korist od uvođenja eura, zbog konvergencije kamatnih stopa i povećane likvidnosti tržišta.

Na kraju pokazuju kakvo je bilo korištenje eura izvan kruga zemalja koje su ga uvele, i to vezivanjem tečaja domaće valute uz euro i preko valutne strukture deviznih rezervi. Pokazuje se da broj zemalja koje su svoj tečaj vezale uz euro raste, a pada broj zemalja koje su svoj tečaj vezale uz USD.

Na svršetku zaključuju da su "prirodni kandidati" za svjetsku dominaciju valute s velikim volumenom trgovanja, s niskom volatilnošću tečaja, s razvijenim financijskim tržištem i s niskim transakcijskim troškovima (bid-ask spread), niskom inflacijom i stabilnom političkom situacijom, s pouzdanim sigurnim i brzim platnim sustavom, kredibilitetom središnje banke i vremenskim zonama i regijama.

To poglavlje dobro pokazuje kakvo je međunarodno značenje eura i što se može očekivati u budućnosti od njega.

Poglavlje "Europska monetarna unija" – institucionalni i ekonomski aspekti podijeljeno je u nekoliko dijelova. U prvome se govori o povijesti nastanka europske Ekonomske i monetarne unije i ukratko se donose sve bitne činjenice vezane uz unije. U drugom dijelu autori objašnjavaju sustav funkcioniranja Europske središnje banke i temelje njezina stvaranja. U trećem dijelu govore o koristima i troškovima EMU. Neke koristi od jedinstvene monetarne politike jesu: nestanak transakcijskih troškova konverzije europskih valuta, nestanak valutnog rizika, pojednostavnjenost načina plaćanja, veća jasnoća cijena, poduzećima je olakšan izvor financiranja, integracija financijskih tržišta, povećani raspon financijskih instrumenata izraženih u zajedničkoj valuti, moguća protuteža u budućnosti dominaciji USD na svjetskim financijskim tržištima, rast tržišne vrijednosti državnih obveznica europskih zemalja denominiranih u euru i konvergencija njihovih prinosa. Sa druge strane, troškovi su: gubitak dijela prihoda poslovnih banaka što su ih ostvarivale trgovinom devizama i instrumentima osiguranja od tečajnog rizika, jednokratni troškovi povezani s konverzijom nacionalnih valuta u euro i proces prilagodbe novoj valuti, prilagođivanje informacijskih sustava, proizvodnja i stavljanje nove valute u optjecaj. Nedostaci monetarne unije očituju se i ograničenjima provođenja monetarne politike, veća je odgovornost stavljena na nositelje fiskalne politike. U četvrtom se dijelu govori o utjecaju ekonomske i monetarne unije na njezine susjede, a u petima o utjecaju eura na Hrvatsku. U šestom se dijelu analizira euro efekt u Hrvatskoj i govori se o tome kako se Hrvatska pripremala na uvođenje eura gotovinskom konverzijom. U sedmom se dijelu raspravlja o uspjehu ili neuspjehu eura. Tako je euro u svom dosadašnjem životu bio izložen mnogim pohvalama, ali i kritikama. Navode se argumenti koji su gotovo isključivo ekonomske naravi.

U ovom se poglavlju više na tehnički način objašnjavaju institucionalna i ekonomska stajališta Europske monetarne unije, pa se takav prikaz može naći vjerojatno u svakom udžbeniku u kojem se govori o međunarodnim financijama i politici. Tako je i ovdje bilo potrebno na jednome mjestu potanko napisati povijesnu podlogu Unije i sve u vezi s uvođenjem eura.

U trećem poglavlju daje se primjer Plive, odnosno, prikazano je kako se Pliva pripremila za euro. To je insiderski pogled, zato što je autor tada bio zaposlen u Plivi kao direktor sektora riznice.

Budući da je svako poduzeće kojem je stalo do vlastita ugleda moralo imati spreman odgovor na pitanje "Jeste li spremni za euro?" ("Are you euro ready"), i to i prije svršetka godine 1998. (dakle prije 1.1. 1999., kada je euro uveden kao žiralni novac), i Pliva je krenula pravovremeno s pripremanjima za uvođenje eura.

U ovom se poglavlju na zanimljiv način pokazuje s kojim se problemima Pliva susretala kod pripremanja za euro i kakav je sve utjecaj uvođenje eura imalo na

financijsko poslovanje kompanije, na nabavu i na prodaju i marketing. Zanimljivo je kako se Pliva počela pripremati za euro i prije od nekih vodećih domaćih banaka, pa je na taj način pokazala da je napredna kompanija u Hrvatskoj.

Iako je tada većina Plivina poslovanja bila izvan zone eura, ona se odlučila za što raniji prihvata eura, a to joj je omogućilo da sve svoje poslove koje obavlja s kompanijama iz EMU obavlja u eurima.

To je poglavlje pravo osvježenje u knjizi, jer je to jedini primjer iz prakse.

Poglavlje "Euro i financijska tržišta" prikazuje funkcioniranje tržišta novca, duga, kapitala i deviza u euro zoni. Za bolje razumijevanje tih tržišta autor na početku daje kratak prikaz TARGET platnog sustava i funkcioniranje klirinških kuća. Autor je na jednostavan način objasnio mnoge instrumente navedenih tržišta, pa u poglavlju iznosi primjere koji pomažu predočavanju tih instrumenata.

Posljednje je poglavlje ono o budućnosti eura u kojem se traži odgovor na pitanje kakva je budućnost eura prije svega u odnosu prema USD i japanskome jenu i kakva je budućnost eura u smislu širenja njegove uporabe u novim zemljama?

U potrazi za odgovorom autor razmatra neka opća obilježja nastanka i nestanka valuta kroz povijest, a zatim analizira odnos političke i monetarne stabilnosti, gdje ističe prije svega monetarnu stabilnost.

Budućnost eura i njegova snaga ovisit će, prema autoru, o prevladavanju fundamentalnih slabosti i to će mu omogućiti izravnu konkurenciju s USD. Budućnost eura u smislu širenja njegove uporabe u novim zemljama ovisi o sili valutne gravitacije, ali i o ekonomskim, socijalnim i institucionalnim varijablama.

Na kraju se može uočiti autorova želja da Hrvatska ima neki oblik fiksnog tečaja prema euru, iako to nije eksplicitno rečeno.

Ovo bih lako štivo preporučila svima koji žele steći uvid u stvaranje i funkcioniranje Europske monetarne unije i u značenje eura koje on ima ne samo za EMU, nego i za svijet i za Hrvatsku.